

Мр сц.проф.Мирко Мутић,инспектор-просвјетни савјетник

АНАЛИЗА

**успјеха ученика у учењу и владању у
основним школама Републике Српске на крају полугодишта
школске 2013/14. године**

**У Приједору,
Март 2014. године**

1. Увод

Основна школа је обавезна за сву дјецу од 6 до 15 година без обзира на интерес и различитост касније професионалне орјентације. То је школа која није и нити може бити селективна. Од основне школе друштвена заједница очекује да је сви школски обвезници, дакле, ученици заврше с успјехом и у времену предвиђеном законом.

Питање школског успјеха ученика је суштинско питање, а основној школи, као дијелу васпитно-образовног система, припада највећи дио одговорности за подизање општег нивоа знања и културе. То је питање не само личне него и друштвене верификације школског постигнућа ученика, како у ужем смислу, тако и верификације његовог цјелокупног образовања, у ширем смислу.

Из тога произлази обвеза да се свим ученицима омогући постизање оптималног успјеха без обзира на њихове материјалне, социјалне или породичне прилике, које би у значајној мјери могле утицати на раслојавање ученика према способностима.

За питање школског успјеха ученика, заинтересовани су не само ученици, њихови родитељи и наставници, него и други друштвени чиниоци као што су Министарство просвјете и културе и Републички педагошки завод. С тога и систем праћења, провјеравања и оцјењивања ученика треба водити рачуна о њиховим могућностима и особинама њиховог психофизичког развоја те уважавати објективне прилике у којима ученици живе. Губљење године и понављање разреда треба свести на најмању могућу мјеру, јер та мјера често има супротан učinak од онога шта се очекује и жели постићи примјеном те мјере. Интерес шире јавности за постигнути успјех ученика у школи произлази из потребе друштва за образованијим становништвом, потребом правдања уложених средстава у те сврхе, те друштвеном верификацијом активности запослених у образовању и Републичком педагошком заводу.

Праћење и провјеравање ученикова развоја није више само оцјењивање завршног резултата, већ је то процес током којег ученик сазријева. Прати се ток и резултат рада, настоји се што боље упознати ученика, тежи се да што више елемената утиче на коначну оцјену и да се она формира на основу различитих начина и облика провјеравања, усменог и писменог, примјеном што објективнијих испитних поступака, тестовима знања, систематским проматрањем и праћењем ученика у свим наставним ситуацијама.

Због тога је веома значајна повратна информација из школа о дистрибуцији школског успјеха, којом се практично може исказати успјешност школског система и његова ефикасност у друштву. Може се говорити о томе да велики број фактора утиче на дистрибуцију школског успјеха, међу којима су свакако запажени утицаји **систематских и несистематских фактора**. Као систематски фактори могу се узети: учитељи оцјењују блаже, а наставници строжије, оцјењивање у предметима који су „главни“ је строжије, а у „споредним“ је блаже, и тако даље. Несистематски фактори произлазе из личности ученика (способности, памћење, пажња,

мотивација и др.), личности наставника (стручна спрема, строгост, расположење, умор и др.), наставног градива (обим, тежина, блискост формулације питања и др.)

2. Циљ анализе

У сагледавању дистрибуције општег успјеха ученика на крају првог полугодишта текуће школске године, полазимо од тога да је извођење закључне оцјене у школи прописано законом, те да у структури општег успјеха равномјерно учествују сви наставни предмети без обзира на њихову заступљеност по фонду часова за сваки разред. Другим ријечима, у закључној оцјени школског успјеха ученика, једнаку вриједност имају оцјене из српског језика и математике који су заступљени са по пет, односно по четири часа у вишим разредима седмично, као оцјене из историје и географије или хемије који су заступљени са по два часа седмично, или оцјене из ликовне културе, музичке културе, или физичког васпитања са по два односно један час у вишим разредима, али у којима нема много теоријског учења и рада, него се активности ученика своде најчешће на вјештине.

Имајући у виду све наведено, определијели смо се да у овој анализи дистрибуцију школског успјеха сагледамо преко дистрибуције успјеха ученика по предметима и разредима, дистрибуцију општег успјеха ученика по школама, те дистрибуцију постигнутог успјеха ученика у владању, на крају полугодишта школске 2013/14. године.

3. Задаци анализе

Савремена свјетска докимолошка достигнућа имају свог одраза и у нашој основној школи. Школско оцјењивање (докимологија) једна је релативно млада дисциплина, настала тридесетих година двадесетог вијека у развијеним земљама Европе и Америке.

Задаци анализе су:

- * анализом утврдити успјех ученика по предметима и разредима,**
- * општи успјех ученика на крају првог полугодишта,**
- * владање ученика на крају првог полугодишта,**
- * утврдити закључке и препоруке у вези постигнутог успјеха ученика у учењу и владању.**

4. Опис утврђеног стања

I Успјех ученика по предметима и разредима

Ученици су се оцјењивали из свих наставних предмета и владања, што је регулисано чланом 63. Закона о основном образовању и васпитању ("Службени гласник Републике Српске", број 74/08, те члановима 12,13,14, и 15 Закона о

измјенама и допунама закона о соновном образовању и васпитању "Службени гласник Републике Српске", број 104/12), Правилником о оцјењивању ученика у основној школи ("Службени гласник Републике Српске", број 44/12) и оцјењивање ученика је јавно.

Оцјењивање је поступак вредновања свих релевантних чињеница о учениковим постигнућима током праћења, провјеравања и испитивања, а изражава се оцјеном. Постоји више приступа проблему оцјењивања знања: психолошки, педагошки, социолошки, правни, методолошки и други. Оцјењивањем се заправо покушава објективно установити не само ниво постигнућа ученика, него и ниво остварености циљева васпитно-образовног рада у цјелини, па се зато на основу сагледавања оцјењивања може доприносити евалуацији цјелокупног васпитно-образовног процеса. Лествице оцјењивања већ више десетљећа у школама код нас и неким околним државама објашњене су оцјенама: недовољан (1), довољан (2), добар (3), врло добар (4) и одличан (5) из које је могуће закључити је ли нешто веће од другог, али не за колико. Може се закључити како је оцјена процјена знања, а не његова стварна мјера.

У низу психолошких чинилаца, као значајних извора разлика у успјеху ученика током школовања, свакако је и перцепција важности наставних предмета. Полазимо од тога да опажање важности предмета може бити извор разлика у успјеху ученика, посебно ако се важни предмети схвате као вриједности за које се треба залагати, или којима у школи треба тежити. Важност наставних предмета је тешко априористички дефинисати. Овако схваћена важност наставних предмета односи се, прије свега, на њихов допринос општем образовању ученика.

У стварном школском животу ученици се опредјељују за предмете који су мање или више важни, најчешће према томе колико морају да уложе напора да би научили одређено градиво за одговарајућу оцјену. Те процјене варирају од разреда до разреда, или у случају промјене од наставника до наставника. Но, и поред тога, ученици, њихови родитељи и наставници свакодневно користе појам мање или више важних наставних предмета.

Иако оцјене из свих наставних предмета равноправно учествују у извођењу просјечне оцјене и на тај начин равноправно учествују у коначном школском успјеху ученика, извјесно је да сви наставни предмети нису равномјерно заступљени у наставном плану, па према томе и немају једнаку важност у укупном образовном нивоу ученика. Највећи број школских часова резервисан је за српски језик и математику, а затим слиједе остали наставни предмети. Њихов допринос образовању ученика је знатно мањи. Отуда није случајно што се у јавности на те предмете гледа као на предмете који имају мању важност од других.

Дистрибуција школског успјеха на полугодишту

У табелама од 1 до 8 приказан је успјех ученика по предметима и разредима од другог до девог, а у табели 9 приказан је сумарни успјех ученика у учењу по предметима и разредима на нивоу свих разреда (II - IX) у свим школама. Општи успјех ученика на полугодишту приказан је у табели 10, а владање ученика у табели 11.

У анализи постигнутих резултата, приказаних у табелама, биће презентовани основни показатељи, а за оне који желе више информација користиће податке из табела приложених на крају анализе.

Анализа резултата приказаних у табелама показује следеће:

а) Други разред - (табела 1 у прилогу)

Наставу у другом разреду похађа 10.490 ученика у 483 одјељења и остварили су успјех како слиједи:

- ❖ најбољи успјех постигнут је из предмета **вјеронаука** с просјечном оцјеном(4,36), **физичко васпитање**(4,34), **ликовна култура** (4,32), док најслабији успјех постигнут је из предмета **хрватски језик** (3,63) и **математика**(3,71),
- ❖ остварен је позитиван успјех из свих предмета у 99,67% и са средњом (просјечном) оцјеном 4,08.Просјечна оцјена је мања за 0,04 у односу на просјечну оцјену на полугодишту прошле школске 2012/13. године.

б) Трећи разред (табела 2)

Наставу у трећем разреду похађа 10.552 ученика у 491 одјељењу и остварили су следећи успјех:

- ❖ најбољи резултати остварени су из предмета **вјеронаука**(4,35) и **физичко васпитање** (4,34), док најлошији успјех остварен је из предмета **математика** (3,58) и **хрватски језик**(3,61),
- ❖ остварен је позитиван успјех из свих предмета у 99,65% и средњом оцјеном 4,04.Средња оцјена је мања за 0,12 у односу на полугодиште прошле школске године.

в) Четврти разред (табела 3)

Наставу у четвртом разреду похађа 10.371 ученика у 482 одјељења и остварили су успјех како слиједи:

- ❖ најбољи резултати остварени су из предмета **физичко васпитање** (4,34) и **музичка култура** (4,33),а најслабији успјех остварен је из предмета **математика** (3,82) и **босански језик** (3,94),
- ❖ остварен је позитиван успјех из свих предмета у 99,74% и са средњом оцјеном 4,14.Средња оцјена је мања за 0,01 у односу на полугодиште прошле школске године.

г) Пети разред (табела 4)

Наставу у петом разреду похађа 10.450 ученика у 479 одјељења и остварили су сљедећи успјех:

- ❖ најбољи резултати остварени су из предмета **вјеронаука** (4,44) и **музичка култура** (4,34), а најслабији успјех остварен је из **математике** (3,78) и **хрватског језика**(3,74),
- ❖ остварен је позитиван успјех из свих предмета у 99,71%, и са средњом оцјеном 4,04. Средња оцјена је већа за 0,07 у односу на полугодиште прошле школске године.

д) Шести разред (табела 5)

Наставу у шестом разреду похађа 10.078 ученика у 481 одјељењу и остварили су сљедећи успјех:

- ❖ најбољи резултати остварени су из предмета **вјеронаука** (4,38) и **физичко васпитање** (3,99), а најслабији успјех остварен је из предмета **њемачки језик** (3,28) и **руски језик** (3,34),
- ❖ остварен је позитиван успјех из свих предмета у 99,47% и са средњом оцјеном 3,78.

ђ) Седми разред (табела 6)

Наставу у седмом разреду похађа 10.137 ученика у 511 одјељења и остварили су сљедећи успјех:

- ❖ најбољи резултати у учењу остварени су из предмета **вјеронаука** (4,36) и **музичка култура**(4,25),а најслабији резултат остварен је из предмета **физика** (3,39) и **математика** (3,35),
- ❖ остварен је позитиван успјех из свих предмета у 99,61% и са средњом оцјеном 3,85. Средња оцјена је већа за 0,12 у односу на полугодиште прошле школске године.

е) Осми разред (табела 7)

Наставу у осмом разреду похађа 11.765 ученика у 497 одјељења и остварили су сљедећи успјех:

- ❖ најбољи резултати у учењу остварени су из предмета **вјеронаука** (4,08) и **физичко васпитање**(3,96), а најслабији успјех остварен је из предмета **математика** (3,41), **физика** (3,43) и **француски језик** (3,22),
- ❖ остварен је позитиван успјех из свих предмета у 99,63% и средњом оцјеном 3,71.

ж) Девети разред (табела 8)

Наставу у деветом разреду похађа 11.883 ученика у 508 одјељења и остварили су слjedeћи успјех:

- ❖ најбољи резултати остварени су из предмета **вјеронаука** (4,11) и **техничко образовање** (3,69), а најслабији из предмета **математика** (3,45) и **физика** (3,47),
*остварен је позитиван успјех из свих предмета у 99,58% и са средњом оцјеном 3,62

з) Успјех ученика по предметима II-IX разред (табела 9)

Наставу од II до IX разреда похађа 85.726 ученика у 3490 одјељења и изучава 23 наставна предмета.

- ❖ Од 23 наставна предмета која се изучавају и оцјењују, ученици су остварили најбоље резултате из предмета **вјеронаука** (4,36) и **природа и друштво** (4,20) и тако даље, а најлошије резултате ученици су остварили из предмета **физика** (3,43) и **њемачки језик** (3,59) и тако даље.
- ❖ Може се закључити да су наставници из наставних предмета тзв. вјештина (физичко васпитање, ликовна и музичка култура) и вјеронауке имали блажи критериј у оцјењивању ученика (а то се понавља већ годинама) и тиме потврдили раније изречену констатацију да се у јавности, школској, просвјетној и уопште у јавности, на те предмете гледа као на предмете који имају мању важност од других предмета.
- ❖ Такође, може се констатовати да наставници који предају у разредној настави имају блажи критеријум у оцјењивању ученика од наставника који предају у предметној настави што се може видјети из приложених табела (1 до 8). Најбољи успјех ученика по предметима и разредима остварен је у **другом разреду** са средњом оцјеном 4,08, а најслабији у **деветом разреду** са средњом оцјеном 3,62. То је индикатор који казује да наставници у разредној настави, или обрнуто, у предметној настави, морају наћи **„праву мјеру“** у оцјењивању ученика, да знање ученика буде објективно и реално вредновано. С обзиром на постојеће стање у настави, проблематици вредновања треба приступити у настојању да се праћење ученика и постојеће оцјењивање постепено унаприједи. Системски треба усавршавати испитне поступке и технике, а наставнике мотивисати за што објективније и свестраније вредновање постигнућа у настави.

II Општи успјех ученика на крају првог полугодишта

Утврђене школске оцјене на полугодишту за све ученике од II до IX разреда, за свих 85.726 ученика, приказане су у табели 10.

Увид у дистрибуцију успјеха ученика на полугодишту показује тенденцију „повећавања добрих ученика“ са врлодобрим и одличним успјехом на читавих 70,68% или више од двије трећине од укупног позитивног општег успјеха (96,00%). Основни разлог таквог стања у оцјењивању лежи у чињеници да код оцјењивања ученика у нашим школама не постоје стандарди по којима би се свака и коначна закључна оцјена утврђивала на основу поузданих параметара, већ се оцјењивање ученичких активности и резултата одвија на основу флексибилнијих параметара које најчешће успостављају наставници иако постоји Правилник о оцјењивању ученика.

Мјерила и скале нису строго научно утемељене, већ су договорен начин изражавања успјеха ученика. Тако се у нас степен усвојености знања, способности и вјештина изражава бројчаном оцјеном од 1 до 5. Притом треба нагласити да једнака оцјена не значи и једнако знање, јер су оцјене подложне различитим условима у којима настају, али и субјективним особинама оцјењивања. Поред недостатака стандарда или објективности „критерија“ наставничког оцјењивања, важан извор разлика у приступу оцјењивања, могу бити околности у којима се одвија оцјењивање ученика (расположење, умор, обим и тежина градива, блискост формулације питања и др.).

Како бисмо се што више приближили реалнијој, објективнијој оцјени потребно је прикупити што више података о знању и способностима ученика. Редовитим праћењем рада и напредовања ученика, провјеравања знања и оцјењивања мотивишемо ученика за рад. Провјеравање и оцјењивање ученика ваља проводити тако да се:

- **уважава, тј.поштује ученикова личност,**
- **подстиче учениково самопоуздање и његов осјећај напредовања,**
- **подстиче ученика на активно учествовање у наставном процесу,**
- **омогућује ученика да се сам јавља за провјеру знања,**
- **оспособљава ученика за самоучење, самопроцјену својега знања и процјену знања других ученика из разредног одјељења.**

У табели 10 приказан је општи успјех ученика на крају полугодишта по разредима и тријадама:

- ❖ У првој тријади (оцјењени су ученици II и III разреда), недвосмислено се указује на то да се школски успјех ученика дистрибуира према **надпросјечним** (врлодобрим и одличним) **оцјенама** (70,57%) и веома мало према **исподпросјечним и просјечним** (довољним 8,60% и добрим 20,81%),
- ❖ У другој тријади (IV – VI разред), школски успјех ученика дистрибуирао се према **надпросјечним** (врлодобрим и одличним) **оцјенама** (71,48%) и на

нешто више од једне четвртине (24,88%) према **исподпросјечним** довољним и просјечним добрим оцјенама,

- ❖ У трећој тријади (VII – IX разред), школски успјех ученика дистрибуирао се, такође, према **надпросјечним** (врлодобрим и одличним) **оцјенама** (67,53%) и за око једну трећину (32,46%) према **исподпросјечним** (довољним и добрим) оцјенама.

Најзначајнија разлика је изражена у проценту ученика који су постигли **одличан** успјех, чак 40,39% или 33.243 ученика од укупног броја ученика с позитивном оцјеном 82.731 или 96,00%.

Анализа добијених аритметичких средина (средњих оцјена), такође показује дистрибуцију успјеха ученика у школама: у **првој тријади средња оцјена је 4,06, у другој 3,98 и у трећој 3,72, односно, 3,92 на нивоу тријада**. Добијене аритметичке средине су доста високе за постигнути школски успјех ученика, посебно у првој и другој тријади и коначан успјех на нивоу тријада, што отвара дилему да ли су ученици у тој мјери савладали програмске садржаје и достигли висок ниво напредовања, у просјеку **врлодобар**, или што доводи у сумњу објективност оцјењивања у постојећим школским условима. У односу на полугодиште прошле школске године, средња оцјена је у благом паду за 0,05, што је још увијек недовољно да би се говорило о објективном оцјењивању.

Најчешћи разговори који се воде око оцјена су они који указују колико су неке оцјене неправедне, необјективне, чудне, глупе...или су такви професори и наставници који их дају. Често су и родитељи који коментаришу оцјењивање и наше школство исто тако необјективни и неправедни, али истина је у томе да и оцјене, као и наставници (као и сви уосталом) имају у себи неке грешке које их не чине толико поузданим мјериоцима знања. Али, тренутно немамо боље рјешење.

Примјетна тенденција повећања надпросјечног успјеха ученика, који је изражен оцјенама врлодобар и одличан, наводи на помисао да ли се иза оваквих оцјена крију изузетни школски резултати у усвајању програмом предвиђених садржаја и доводе у сумњу објективност оцјењивања ученичког знања. Илустративно се то показује анализом презентованих оцјена о постигнутом успјеху у табели 10.

Презентована дистрибуција успјеха ученика показује да се школски успјех најчешће изражава оцјеном врло добар и одличан, што представља за основну школу 70,68% ученика од укупног броја ученика с позитивном оцјеном 96,00%. Од тога је само одличних 40,39% , а свега 12,16% је ученика с довољним успјехом. Недовољан успјех са једном, двије или три слабе оцјене имало је 3,98% или 3420 ученика.

Логичка анализа овако утврђеног општег успјеха ученика доводи у питање објективност постојећег начина оцјењивања ученика, посебно с аспекта нивоа усвојености програмских садржаја, у условима општег пада животног стандарда родитеља, наставника, те осиромашења материјалне основе школа.

Чиниоци који утичу на успјех ученика у школи могу се сврстати у три групе:

- ❖ **утицаји шире или уже социјалне средине на појединца,**
- ❖ **личне особине наставника као оцјењивача,**
- ❖ **особине ученика.**

Опште је познато како средина има велики утицај на васпитно-образовни процес. Друштвено-политичке и економске промјене условљене ратом са свим његовим посљедицама довели су до опште кризе вриједности у свим порама друштвеног живота. Дакако, све ово утиче на понашање и наставника и ученика на њихово понашање у настави.

Досадашња сазнања су показала да на успјех ученика утичу бројни чиниоци који немају блиске везе са знањем ученика као што су:

- ❖ **кампањско оцјењивање,**
- ❖ **давање негативних оцјена без осјећаја одговорности за квалитет наставе, без увиђања везе између властитог рада и резултата ученика,**
- ❖ **изостанак образложења оцјене,**
- ❖ **оцјена као средство одржавања дисциплине, као „васпитна мјера“,**
- ❖ **оцјењивање „на препад“,**
- ❖ **редовито повећање броја одличних оцјена на полугодишту и посебно на крају школске године,**
- ❖ **„поправљање“ оцјена под притисцима како не би кварили општи успјех ученика.**

Но, у докимологији се наводе сљедећа својства оцјењивања:

- ❖ **благовременост – оцјењивати упоредо с учењем,**
- ❖ **јасноћа – оцјењивати према јасно дефинисаним критеријима,**
- ❖ **приступачност – елементи оцјене доступни оцјењиваном ученику,**
- ❖ **учесталост – оцјењивати континуирано,**
- ❖ **разноврсност – различити начини оцјењивања (оцјењивач може бити наставник, ученик или група ученика),**
- ❖ **јавност – саопштавање оцјене пред свима нема исти учинак у свим ситуацијама.**

Истраживања показују да на успјех у учењу битно утичу и особине ученика као што су: радозналост, суперего, савјесност, непоколебљивост, испуњавање обавеза, развијена мотивација постигнућа, развијене навике, позитивни ставови према учењу, награда, поткрепљење и друго.

Другим ријечима, у вези напријед наведеног, у сагледавању ученичких постигнућа, може се поставити и значајно питање, да ли је у истој мјери као што показују завршне оцјене општег успјеха на полугодишту, исто тако изражено и школско постигнуће ученика? Да ли је такав општи школски успјех посљедица стварног залагања и степена усвојеног градива или је посљедица другачијег оцјењивања наставника (уведени су блажи критерији), или је добијени успјех посљедица неких особина личности, веће толеранције

наставника на социјалне прилике у којима ученици живе, што несумњиво може се тумачити утицајима неких других фактора, питања су на која одговор могу дати истраживања која би објективним тестовима испитивала знања ученика.

Слиједи ранг листа 10% школа, од укупног броја школа, које су оствариле најбољи успјех ученика у учењу на крају првог полугодишта:

НАЗИВ ШКОЛЕ	Пролазност	Просјечна оцјена
1. „Петар Кочић“ - Угодновић	100	4,47
2. „Љутица Богдан“ - Калиновик	100	4,36
3. „Иво Андрић“ – Бања Лука	98,10	4,40
4. „Георги С. Раковски“ – Бања Лука	97,61	4,51
5. „Данило Борковић“ - Градишка	97,30	4,30
6. „Трново“ - Трново	96,77	4,39
7. „Свети Сава“ - Бијељина	96,32	4,32
8. „П.П.Његош“ – И. Илића	96,20	4,30
9. „Змај Јова Јовановић“ – Бања Лука	96,15	4,30
10. „Бранко Ћопић“ – Бања Лука	96,12	4,43
11. „Веселин Маслеша“ – Фоча	95,96	4,26
12. „Свети Сава“ - Љубиње	95,25	4,48
13. „Ј.Ј.Змај“ – Требиње	94,14	4,25
14. „Д. Обрадовић“ – Бања Лука	94,12	4,33
15. „Вук Караџић“ - Требиње	93,32	4,34
16. „П.П.Његош“ – Бања Лука	93,14	4,29
17. „Вук Караџић“ – Бања Лука	92,13	4,33
18. „Бранко Радичевић“ – Бања Лука	91,36	4,34

I

II Владање ученика на полугодишту

Ученици се оцјењују из владања што је регулисано члановима 64, 65, 70 и 82 Закона о основном образовању и васпитању („Службени гласник Републике Српске“, број 74/08 и члана 14 Закона о измјенама закона о основном образовању и васпитању "Службени гласник Републике Српске", број 104/11, те чланова 28, 29 и 30 Правилника о оцјењивању ученика у основној школи "Службени гласник Републике Српске", број 44/12). Оцјену из владања утврђује одјељенско вијеће на приједлог одјељенског старјешине и одјељенске заједнице. Владање ученика оцјењује се описном оцјеном: **примјерно, врло добро, добро, задовољава и не задовољава**. Ученик који се истиче у учењу и владању похваљује се или награђује.

За повреду обавеза ученик може дисциплински одговарати, а материјалну штету учињену намјерно или из крајње непажње надокнађују његови родитељи. За повреду обавеза ученику се изриче васпитно-дисциплинска мјера: **опомена или укор одјељенског старјешине, укор одјељенског вијећа, укор директора, укор наставничког вијећа и премјештај у другу школу.**

Успјех ученика из владања на полугодишту, по разредима и тријадама, приказан је у табели 11.

Увид у дистрибуцију оцјена из владања на полугодишту показује и тенденцију и доминацију **примјерног** владања:

- ❖ У првој тријади (II и III разред), 21.011 ученика или 99,85% имало је оцјену **примјерно** владање. У првој тријади изречене су васпитно-дисциплинске мјере за 98 ученика (0,47 %), 74 **опомене** и 24 **укора одјељењског старјешине**.
- ❖ У другој тријади (IV-VI разред), 30.643 ученика или 99,17% имала су **примјерно** владање, а оцјену **незадовољава** имало је 8 ученика или 0,02%. Изречене су васпитно-дисциплинске мјере за 553 ученика или 1,79%, 315 ученика добило је **опомену**, 206 **укор одјељенског старјешине**, 8 **укор одјељенског вијећа**, 8 **укор директора** и 8 ученика добило је **укор наставничког вијећа**, а 8 ученика је **премјештено у другу школу**.
- ❖ У трећој тријади (VII – IX разред), 33.161 ученик или 98,15% имало је **примјерно** владање, а 18 ученика или 0,05% имало је владање **незадовољава**. Изречене су васпитно-дисциплинске мјере за 1299 ученика или 4,82%, од **опомене одјељенског старјешине** 587 ученика, до **укора наставничког вијећа** за 18 ученика и 18 ученика је **премјештено у другу школу**.
- ❖ Сумарно гледано, успјех ученика из владања на полугодишту (II – IX разред) остварило је 85.726 ученика. Оцјеном **примјерно владање** оцијењено је 84.815 ученик или 98,93%, а оцјеном **не задовољава** из владања оцијењено је 26 ученика или 0,03%.

На полугодишту изречене су **васпитно-дисциплинске мјере** за **1950** ученика или **2,27%**. Васпитно-дисциплинске мјере кретале су се од опомене одјељенског старјешине до премјештаја у другу школу.

Презентирана дистрибуција успјеха ученика из владања показује да се успјех најчешће изражава оцјеном **примјерно**, што представља укупно за основну школу 98,83% ученика, а свега 0,03% ученика је с оцјеном **не задовољава**.

Најбољи успјех из владања остварен је у првој, а затим у другој и на крају у трећој тријади.

Ученици су и ове школске године, као и ранијих година, на полугодишту направили велики број изостанака и оправданих и неоправданих. Ученици су у првом полугодишту с наставе изостали преко 1.304 хиљаде оправданих и преко 32 хиљаде неоправданих часова. У просјеку сваки ученик је оправдано изостао с наставе преко 17 часова и неоправдано око пола часа.

Као што је раније напоменуто, на успјех ученика у школи утичу различити фактори. Извјесно је, наиме, да је поред личног односа и заинтересованости ученика за школско постигнуће евидентно и интересовање шире и уже социјалне средине, а посебно чланова породице. Неспорна је чињеница да је стабилна породица свакако заинтересована за успјех дјетета кроз родитељске састанке и сарадњу са школом, с обзиром да се на тај начин остварују породични циљеви и реализују постављени планови.

Неријетко се дешава да постизање добрих резултата у школи, што се види из добијених анализа из школа и презентираних табела о успјеху ученика у учењу и владању (без обзира, хипотетички гледано на његову реалност), доприноси не само јачању социјалне афирмације породице код родбине и рођака, него и непосредном окружењу, а све то доприноси јављању позитивних осјећања, среће и задовољства код ученика и чланова његове породице.

IV Закључци и препоруке

На основи изложеног могуће је извести сљедеће *закључке и препоруке*:

- 1. Потребно је да успјех ученика у школи буде стално, у континуитету у фокусу интересовања не само ученика и њихових родитеља, него и наставника и школског менаџмента, Министарства просвјете и културе, РПЗ-а, али и шире друштвене заједнице,**
- 2. Успјех ученика треба да се нађе на дневном реду многобројних школских састанака (стручних актива, Наставничког вијећа, Савјета ученика, Савјета родитеља и Школског одбора) и да се још увијек многа битна питања у досадашњем сагледавању успјеха ученика расвијетле и научно елаборирају,**
- 3. С обзиром на постојеће стање у настави, проблематици вредновања треба приступати у настојању да се праћење ученика и постојеће оцјењивање постепено унаприједи. Системски треба усавршавати испитне поступке и технике, а наставнике мотивисати за што објективније и свестраније вредновање постигнућа у настави,**
- 4. У настојању да оцјењивање буде што објективније не значи да ће се неки облици субјективног оцјењивања напустити. У свим испитним ситуацијама треба унапријед нормирати захтјеве који се постављају пред ученике, а ученицима треба објаснити унапријед испитне поступке, те их тако мотивисати за максимално залагање,**

5. Смисао оцјењивања није само у томе да измјери ниво усвојености програмских садржаја појединих наставних предмета, него да оцјењивање има значајну мотивациону вриједност. Ученици своје понашање према наставнику и наставном предмету усклађују према томе како доживљавају оцјењивање. Извјесно је да ће ученици уложити више труда у учење ако имају позитиван однос према оцјењивању и обрнуто. Приликом испитивања и оцјењивања потребно је ученицима пружити могућност не само да покажу колико су усвојили садржаја из предмета који се оцјењују, него и да прошире своја знања, али и да коригују погрешно усвојена знања. Ученици ће се мање залагати ако оцјену не опажају важном, а посебно ако имају аверзиван однос према оцјени и оцјењивању,
6. Досадашња практична искуства, те докимолошка, педагошка и психолошка сазнања, показују да поред ширих и ужих социјалних фактора, те особина наставника, на оцјењивање битно утичу личне карактеристике, а посебно ставови ученика. У школи, на успјех ученика утиче поред особина и ставови ученика и организација васпитно-образовног процеса и систем оцјењивања, који је, нажалост, у највећој мјери заснован на субјективној процјени наставника. Још увијек егзистира дилема шта се у ствари оцјењује, те да ли је оцјена стварни одраз ситуације у којој се ученик налази. Нису ријетка ни трагања за критеријумима објективног оцјењивања у нашим школама, трагањима у којима се јасно пројектује *ко, како и зашто* оцјењује,
7. На основу сагледавања међусобне повезаности смисла оцјењивања и школског успјеха ученика, може се констатовати да организација оцјењивања у школи утиче не само на успјех ученика у појединим наставним предметима, него и на општи школски успјех у цјелокупном школовању. И на крају првог полугодишта прошле школске године, као и на полугодишту ове школске године, показало се да наставници разредне наставе у организацији оцјењивања у школи имају блажи критериј оцјењивања од наставника предметне наставе. Крајње је вријеме, а ова појава није од ове школске године, већ се понавља низ година уназад, да се усклади диспропорција и дистрибуција оцјена између разредне, разредно-предметне и предметне наставе.
8. Свеукупни резултати анализе показују да постоји значајна повезаност између општег школског успјеха и успјеха ученика из појединих наставних предмета са неким вриједносним орјентацијама, перцепцијом важности предмета, општим ставом ученика према оцјењивању, општим мотивом постигнућа и сл. У прилог перцепције важности предмета стоји констатација да су ученици на полугодишту школске године у „важним“ предметима остварили слабији просјечан успјех (математика – 3,60,

физика 3,43,хемија 3,62 и тако даље), док из предмета „мање важним“ остварили су значајно бољи успјех (вјеронаука 4,36,музичка и ликовна култура култура 4,08 и тако даље),

9. Оцјењујући рад ученика,треба бити свјестан чињенице да свако мјерење знања, вјештина и навика, а нарочито способности, интереса и ставова ученика има релативно низак ниво прецизности, чак и кад се користе мјерни инструменти. Према добивеним вриједностима потребно се односити као према могућој хипотези, а не као према дефинитивној констатацији,
10. Да би оцјењивање било што реалније, објективније,потребно је служити се са што већим бројем различитих поступака, како би се добивени резултати међусобно допуњавали. Тако ће, на примјер, тестови знања као релативно прецизнији инструменти допуњавати грубље методе класификовања, рангирања и неформалног проматрања ученика током рада,
11. Потребно је код оцјењивања ученичких знања и постигнућа досљедно примјењивати Правилник о оцјењивању ученика у основној школи,
12. Одјељењске старјешине,наставници,стручни сарадници и директор школе, потребно је да више раде на томе да се смањи велики број оправданих и неоправданих изостанака ученика са часова наставе на неку нормалну и прихватљиву мјеру.

Прилози:

- 1.Успјех ученика по предметима и разредима на крају полугодишта (табеле 1 до 9),
2. Општи успјех ученика на крају полугодишта (табела 10),
3. Владање ученика на крају полугодишта (табела 11).

Инспектор-просвјетни савјетник:

Мр сц. Мирко Мутић,проф.